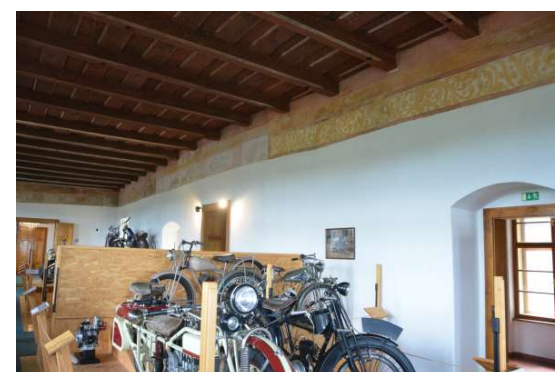

D.1.1.g.

Restaurátorský záměr na obnovu dekorativní výmalby revize 08/23

**Muzeum Vysočiny Pelhřimov
Hrad Kámen, rekonstrukce elektroinstalace,
stavební úpravy**

vypracoval

akad. mal. Pavel Procházka

Střížov 105, 588 22 Luka nad Jihlavou

Restaurátorská zpráva o restaurátorském průzkumu a restaurátorský záměr na restaurování dekorativních nástěnných maleb na hradě Kámen.

Lokalizace památky

1. Kraj: Vysočina
2. Obec: Kámen
3. Adresa: Kámen 1, 394 13 Kámen
4. Bližší určení místa popisem: dominantní místo nad obcí
5. Objekt, jehož součástí je restaurované dílo: hrad
6. Rejstříkové číslo v ÚSKP: 40125/3-3061
p.č. st. 57
7. Název památky: nástěnná dekorativní malba, omítkové vrstvy a nátěry na dřevě
8. Katalogové číslo památky: 1000152178

II. Údaje o akci:

1. Autor: neurčen
2. Sloh, datování: renesance – 20. století
3. Materiál, technika: secco
4. Rozměry: malby v jednotlivých místnostech
5. Předchozí známé rest. zásahy: restaurováno v 90. letech 20. století

III. Údaje o akci:

1. Vlastník: Kraj Vysočina, Žižkova 1882/57, 586 01 Jihlava
2. Investor: Kraj Vysočina, Žižkova 1882/57, 586 01 Jihlava
3. Termín zahájení a ukončení akce: srpen – září 2021

IV. Popis památky: První písemná zpráva o Kameni pochází z roku 1316. Hrad vlastnil Nemír z Kamene. Mezi lety 1318 a 1437 hrad vlastnil vladycký rod Tluksů z Vokova. Bušek

Tluksa dne 4. března 1327 přijal hrad v ušlechtilé manství od krále Jana Lucemburského. Okolo poloviny čtrnáctého století byl pánem hradu Přibík Tluksa z Božejova se svými bratry Hukem, Dětochem, Onešem a Oldřichem. Od nich hrad roku 1356 koupil Jindřich z Ciglheimu, který požádal císaře Karla IV., aby mu léno prodal. V letech 1356–1366 nechal Jindřich přestavět hradní palác. Později prodal všechny své jihočeské statky a na konci čtrnáctého století hrad získali opět Tluksové. V roce 1408 je doložen Jan Tluksa s manželkou Annou, který zemřel na počátku husitských válek. Jan Tluksa po sobě zanechal sirotka Hynka, jehož poručníkem se snad stal Maršík Tluksa z Kamene, který spravoval majetek zřejmě i za vdovu Annu.

V roce 1437 Anna s Hynkem Kámen prodali Purkartovi ze Žirovnice za 600 kop grošů. Za něj se hrad dne 4. srpna 1450 stal místem jednání Jiřího z Poděbrad a Jindřicha z Rožmberka, kteří zde uzavřeli mírovou dohodu. Albert z Vydří Kámen prodal Janu z Vojslavic. Hrad vlastnili bratři Jiří Malovec a Václav. Václavův syn Jan Kryštof nechal zastaralý a sešlý hrad přestavět na barokní zámek. Jan Kryštof z Malovic hrad s panstvím prodal Františku Karlovi Kreslovi z Kvaltenberka. Zadlužený majitel na naléhání věřitelů panství roku 1747 prodal Janu Františkovi Baulerovi z Hohenburka za 36 000 rýnských zlatých. Roku 1756 statek koupil za 24 000 zlatých František Karel Streit, který jej s manželkou držel do roku 1774, kdy se novým majitelem stal Jan Nepomuk Gynter ze Šternka, který zaplatil 48 000 rýnských zlatých. Také další majitelé se rychle střídali. Byli jimi František de Paula (od roku 1793), Václav Pitschmann (od roku 1799), Štěpán von Hackhl Edler von Rosenstein zu Peschwitz (od roku 1806) a Alois von Hackhl (od roku 1826). Do podoby zámku výrazněji zasáhl až Václav Enis z Atteru, který jej vlastnil v letech 1860–1872. Zahájil přestavbu v novogotickém slohu. Přestavbu dokončil Antonín Fleissig, který Kámen získal roku 1916.

Roku 1948 byl hrad zestátněn a svěřen byl Sokolu, místní osvětové besedě a pelhřimovskému okresnímu národnímu výboru, který nechal hrad opravit. Od roku 1974 v něm sídlilo muzeum jednostopých vozidel.

Hrad je pobočkou Muzea Vysočiny Pelhřimov. Zřizovatelem je Kraj Vysočina.

V. Restaurátorský průzkum:

m.č 2.16 Rytířský sál (stávající pojmenování)– nové pojmenování dle PD Rytířský sál

Povrchová sonda A1 (na hřebínku): 0 – štuková omítka

1 – šedá vápenná barva

2 – mladší okrová váp. barva

3 – 5 – mladší bílé váp. nátěry

PS A2: 0 – štuková omítka

1 – šedá vápenná barva

2 – mladší okrová váp. barva

3 – 5 – mladší bílé váp. nátěry

PS A3:1 – štuková omítka

2 – 4 – šedé probarvené váp. nátěry

5 – 7 – bílé váp. nátěry

8 – šedá váp. barva

9 – mladší okrová váp. barva

10 – 13 – mladší bílé váp. nátěry

PS A4:1 – váp. omítka

2 – váp. nátěr

3 – dekorativní malba

4 – světle-zelený nátěr

5 – 6 – váp. nátěry

PS D1 - dvoukřídlé dveře 2.16/2.02 chodba: 0 – dřevo

1 – lomený bílý nátěr

2 – novodobý nátěr

Vstupní chodba 2.03a/2.02:

Velké dvoukřídlé dveře – zárubeň je původní, dveře jsou pozdější

PS D2 (na zárubni) – 0 – dřevo

1 – lomený bílý nátěr

2 – novodobý nátěr

Menší jednokřídlé dveře 2.06/2.02

PS D3 (na zárubni) – 0 – dřevo

1 – lomený bílý nátěr

2 – zbytek tmavě hnědé barvy

3 – novodobý nátěr

m.č. 2.04 - Lovecký salón (stávající pojmenování) – nové pojmenování dle PD – historická expozice: fresky v pásu u stropu

Stav: malby jsou doplněny čárkovanou retuší v místech jejich absence
praskliny pokrývají fresky

m.č. 2.05 - Ložnice (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – historická expozice:

fresky v pásu u stropu

Mezi freskami erb Jana Krištofa Malovce a nejstarší vyobrazení hradu Kámen

Stav: malby jsou doplněny čárkovanou retuší v místech jejich absence
praskliny pokrývají fresky

m.č 2.06 – Jídelna (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů :

fresky v pásu u stropu

Malovaný iluzivní sokl

Stav: malby jsou ve velké míře doplněny čárkovanou retuší, převažuje
rekonstrukce

praskliny pokrývají fresky

Malbu soklu je třeba zrevidovat nebo zakrýt, je bez uměleckohistorické
hodnoty

m.č 2.08 Knihovna (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů :

fresky v pásu pod železobetonovým stropem

Stav: malby jsou doplněny čárkovanou retuší, převažuje rekonstrukce
praskliny pokrývají fresky

m.č. 2.09 Motorky ČEZ (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů:

fresky v pásu pod stropem

Stav: malby jsou doplněny ve velké míře čárkovanou retuší
praskliny pokrývají fresky

m.č 2.10 Velký sál – motocykly (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů:

fresky v pásu pod dřevěným stropem (část původních trámů)

Stav: malby jsou doplněny čárkovanou retuší v místech jejich absence
praskliny pokrývají fresky

m.č. 2.14 Starý palác (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů:

patro – kletované hrubé omítky vyspravované váp. nátěry a vápenno-cementovými omítkami.

Kameny jsou zčervenale pravděpodobně z požáru hradu, který není historicky doložen.

VI. Vyhodnocení restaurátorského průzkumu:

Rytířský sál 2.16

Sondy byly prováděny kolem hřebínků klenby v Rytířském sále. V sondách v nejstarší vrstvě byly nalezeny dekorativní malby jejichž rozsah a časové zařazení určí celoplošný odkryv. Mladší vrstvou je světlezelená barva, dále bílé, okrové a šedé vápenné nátěry. Nejmladší vrstvou je monochromatická barva po celé ploše klenby.

Průzkum barevných vrstev na dveřích a dřevěném obložení v Rytířském sále 2.16/2.02 odhalil lomenou bílou barvu. Více vrstev nebylo zachováno.

Velké dvoukřídlé dveře 2.16/2.02 na chodbě – zárubeň je původní, dveře jsou nové. Nalezena lomená bílá barva jako nejstarší.

Menší jednokřídlé dveře 2.06/2.02 na chodbě – na lomené bílé sonda odhalila zbytky tmavě hnědé barvy.

Na dveřích nebyly nalezeny starší nebo více barevných vrstev. Dveře byly nejspíš v minulosti důkladně zbaveny barevných nátěrů.

Lovecký salón 2.04, Ložnice 2.05, Jídelna 2.06, Knihovna 2.08, Místnost s motorkami ČEZ 2.09 a Velký sál – muzeum motorek 2.10.

V těchto místnostech byly restaurované malby v pásech pod stropem. Dochované jsou v jednotlivých částech a blocích. Tato malba je proretušována a nedochované plochy jsou sjednoceny neutrální retuší pomocí čárkované retuše nebo pomocí valérů. Malby jsou pokryty prachem a prasklinami.

Velký sál – strop, 2.10

Část stropu je původní – dochovaný dřevěný záklopový strop. Strop byl restaurován chybějící část doplněna rekonstruovaným záklopovým stropem. Strop je pokryt prachovými a jinými nepůvodními deponenty.

VII. Záměr restaurátorských prací:

m.č 2.16 Rytířský sál (stávající pojmenování)– nové pojmenování dle PD Rytířský sál

Plocha klenby a stěn je překryta vápennými a novodobými nátěry. Navrhují odstranění nepůvodních omítek z 19. a 20. století, které se skládají z vápenných nátěrů. Novodobé a starší nátěry jsou převážně soudržné s dochovanou původní dekorativní malbou provedenou technikou secco. Bude proveden celoplošný odkryv na původní omítkovou vrstvu na původní dekorativní malbu. Po dokončení odkryvu bude povrch malby dočišťován mechanickou cestou a mokřým procesem. Odhalená malba bude konzervována, zpevněna reverzibilním materiálem, například akrylátovou disperzí.

Následný postup bude proveden na základě skutečného stavu omítkových vrstev po celoplošném odkryvu – práce nebudou oceněny v rámci zadávacího řízení

Předpoklad:

Chybějící vápenné omítky na stěně budou doplněny a vyrovnány do původní roviny, respektující povrch původní omítkové vrstvy. Vápenné tmely budou ponechány k vyžrání. Malířská výzdoba bude obnovena napodobivou retuší a tam, kde chybí, bude obnovena

pomocí rekonstrukce. Doplněné a odkryté původní omítky ve shodné vrstvě s barokní malbou budou barevně sjednoceny. Barevnou vrstvu (povrch barokní malby) zpevní aplikace celoplošné fixace. Pro fixaci a pojení barev bude použita reverzibilní akrylátová disperze, která je reverzibilní. Restaurátorské práce budou dokumentovány v restaurátorské zprávě a konzultovány s odborným pracovníkem NPÚ Telč.

Postup prací:

1. Odstranění mladších omítkových vrstev a vápenných nátěrů z 19. a 20. století.
2. Celoplošný odkryv na původní barokní omítkovou vrstvu.
3. Zpevnění omítek chemickou cestou akrylátovou disperzí nebo Porosilem ZTS.
4. Injektáže a zpevnění omítek vápennou maltou.
5. Doplnění chybějících omítek do úrovně původní omítkové vrstvy.
6. Doplnění napodobivou retuší a pomocí rekonstrukce dekorativní malby.
7. Barevné sjednocení nových omítek s původní dekorativní malbou pomocí valérů.
8. Fixace barevné vrstvy vodným reverzibilním roztokem 5 - 10%. Koncentraci upřesní zkoušky rozpustnosti.
9. Dokumentace restaurátorských prací v restaurátorské zprávě.

m.č. 2.04 - Lovecký salón (stávající pojmenování) – nové pojmenování dle PD – historická expozice – historická malba pod stropem

m.č. 2.05 - Ložnice (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – historická expozice - historická malba pod stropem

m.č 2.06 – Jídelna (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů historická malba pod stropem

m.č 2.08 Knihovna (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů historická malba pod stropem

m.č. 2.09 Motorky ČEZ (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů: historická malba pod stropem

m.č 2.10 Velký sál – motocykly (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů: historická malba pod stropem

Retuše maleb jsou lokálně pokryty prasklinami a prachem, částečně dožilo pojídlo a pigment se uvolnil. Malba byla celoplošně doplněna restaurátorem napodobivou retuší. Byly provedeny rekonstrukce nástěnných dekorativních maleb.

Po celé ploše dojde k čištění malby a její konsolidaci. V případě nestabilních dutin bude provedena injektáž. Poškozené omítky budou doplněny vápennými tmely. Uvolněné tmely budou zpevněny nebo vyměněny. Malba bude čištěna od prachových a jiných deponentů, konsolidována, nepůvodní zásahy v omítce budou vyplněny vápenným tmelem a malba bude sjednocena napodobivou retuší. Povrch maleb bude chráněn závěrečnou fixací.

Rekonstrukce malby a doplnění malby barevným sjednocením budou revidovány. Rekonstruována a doplněna bude malba napodobivou retuší v místech poškození barevné vrstvy.

Jako konzervační prostředek bych doporučil akrylátovou disperzi jako pojivo pigmentů pro retuše.

Restaurátorské práce budou dokumentovány v restaurátorské zprávě.

m.č. 2.03.a - Sklad (stávající pojmenování) – nové pojmenování dle PD – historická expozice – malba novodobá

m.č. 2.04 - Lovecký salón (stávající pojmenování) – nové pojmenování dle PD – historická expozice – malba novodobá v úrovni pod historickými podstropními pásy

m.č. 2.05 - Ložnice (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – historická expozice - malba novodobá v úrovni pod historickými podstropními pásy

Bude proveden celoplošný odkryv stěn v prostoru pod historickými freskami, na původní omítkovou vrstvu na původní dekorativní malbu. Po dokončení odkryvu bude povrch malby dočišťován mechanickou cestou a mokřím procesem. Odhalená malba bude konzervována, zpevněna reverzibilním materiálem, například akrylátovou disperzí.

Následný postup bude proveden na základě skutečného stavu omítkových vrstev po celoplošném odkryvu – práce nebudou oceněny v rámci zadávacího řízení

Předpoklad:

Chybějící vápenné omítky na stěně budou doplněny a vyrovnány do původní roviny, respektující povrch původní omítkové vrstvy. Vápenné tmely budou ponechány k vyžrání. Malířská výzdoba bude obnovena napodobivou retuší a tam, kde chybí, bude obnovena pomocí rekonstrukce. Doplněné a odkryté původní omítky ve shodné vrstvě s barokní malbou budou barevně sjednoceny. Barevnou vrstvu zpevní aplikace celoplošné fixace. Pro fixaci a pojení barev bude použita reverzibilní akrylátová disperze. Restaurátorské práce budou dokumentovány v restaurátorské zprávě a konzultovány s odborným pracovníkem NPÚ Telč.

Postup prací:

1. Celoplošný odkryv na původní omítkovou vrstvu.
2. Zpevnění omítek chemickou cestou akrylátovou disperzí nebo Porosilem ZTS.
3. Injektáže a zpevnění omítek vápennou maltou.
4. Doplnění napodobivou retuší a pomocí rekonstrukce dekorativní malby.
7. Barevné sjednocení nových omítek s původní dekorativní malbou
8. Fixace barevné vrstvy vodným reverzibilním roztokem 5 - 10%. Koncentraci upřesní zkoušky rozpustnosti.
9. Dokumentace restaurátorských prací v restaurátorské zprávě.

m.č 2.10 Velký sál – motocykly (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – expozice motocyklů – trémový strop:

Postup restaurátorských prací trémového záklopového stropu:

1. čištění a snímání prachových a jiných nepůvodních deponentů
2. chemická konzervace dřevěné hmoty záklopového stropu
3. doplnění chybějících dřevěných částí a jiných nepůvodních poškozeních
4. barevné sjednocení a případné doplnění dekorativní a jiné malby
5. ochranná fixace

m.č 2.15 Kaple (stávající pojmenování) - nové pojmenování dle PD – Lovecký salon – rekonstrukce iluzivní výmalby dle dochovaných fotografií:

Bude proveden celoplošný odkryv stěn a kleneb na původní omítkovou vrstvu na původní dekorativní malbu. Po dokončení odkryvu bude povrch malby dočišťován mechanickou cestou a mokrým procesem. Odhalená malba bude konzervována, zpevněna reverzibilním materiálem, například akrylátovou disperzí.

Následný postup bude proveden na základě skutečného stavu omítkových vrstev po celoplošném odkryvu – práce nebudou oceněny v rámci zadávacího řízení

Postup restaurátorských prací:

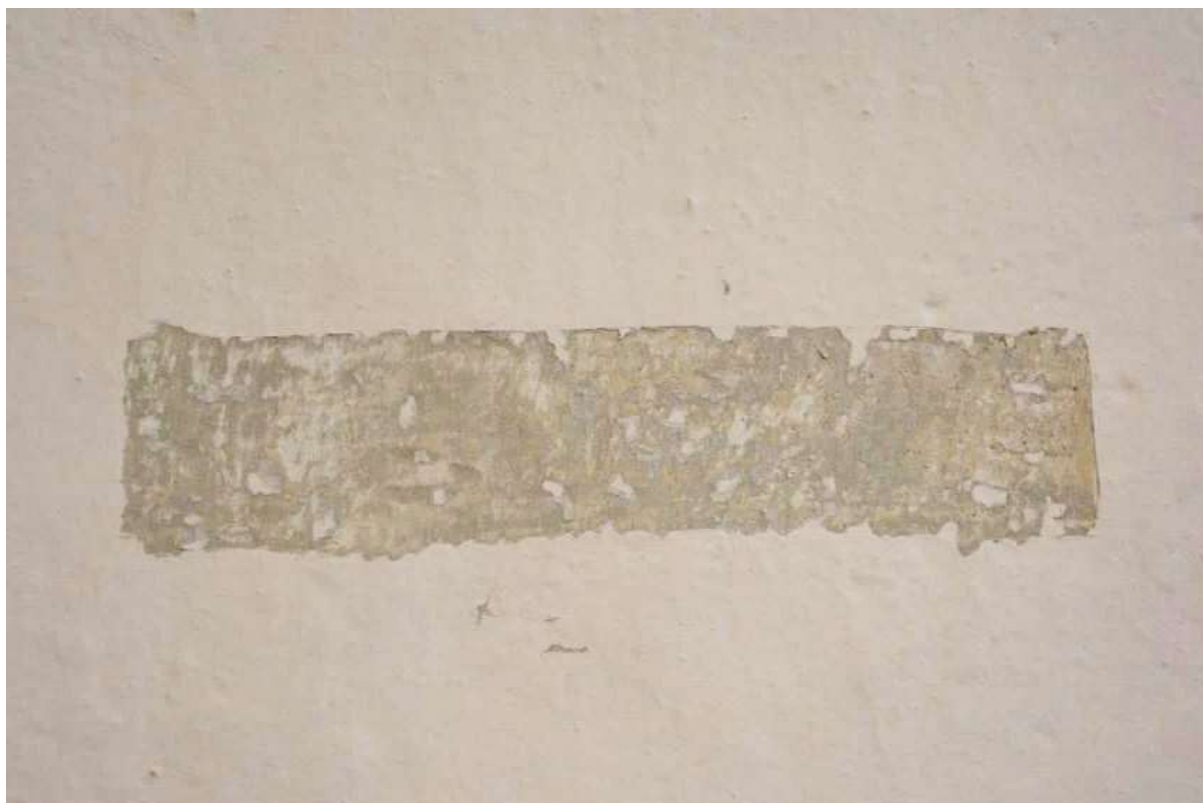
1. Celoplošný odkryv na původní omítkovou vrstvu
2. doplnění záseků a jiných poškození omítky do původní úrovně tmely
3. podkladový, vápenný nebo jiný vhodný nátěr dle vyhodnocení stavu a technologie nástěnné malby
4. provedení rekonstrukce historické malby
5. ochranná fixace rekonstruované malby

Počet fotografií v dokumentaci: 56 ks

Použitý materiál: vápno, písek, pigmenty stálé ve vápně, Porosil ZTS, akrylátová disperze.

1. Povrchová sonda A1. Barevné vápenné nátěry v okrové a šedé barvě. Rytířský sál 2.16.

2. Povrchová sonda A2. Mladší barevné vápenné nátěry. Rytířský sál 2.16.

3. Povrchová sonda A3. V sondě torzo dekorativní výmalby. Rytířský sál 2.16.

4. Povrchová sonda A4. V nejstarší vrstvě byla objevena dekorativní výmalba. Rytířský sál 2.16.

5. Nalezena lomená bílá barva jako nejstarší. Dveře v Rytířském sále 2.16/02.

6. Dveře a dřevěné obložení v Rytířském sále 2.16/02, kde byla prováděna sondáž.

7. Sonda na zárubni na chodbě. Nalezená lomená bílá barva. Místnost 2.03 a 2.02

8. Menší jednokřídlé dveře na chodbě - na lomené bílé sonda odhalila zbytky tmavě hnědé barvy. Jídlna 2.06/2.02 chodba.

9. Menší jednokřídlé dveře 2.04/2.02.

10. Malby pod stropem. Lovecký salón 2.04.

11. Restaurované malby v Loveckém sále 2.04.

12. Malby v pásu pod stropem Loveckého salóňu 2.04.

13. Detail malby v Loveckém salóňu 2.04.

14. Malovaný erb značně retušovaný a barevně sjednocený neutrální retuší 2.04.

15. Malby pod stropem v Ložnici 2.05.

16. Restaurované malby pod stropem v Ložnici 2.05.

17. Malby pod stropem v Ložnici 2.05.

18. Restaurovaná malba v Ložnici s nejstarším vyobrazením hradu Kamene. 2.05.

19. Malby pod stropem v Ložnici 2.05.

20. Malby pod stropem v Ložnici 2.05 .

21. Malby pod stropem v Ložnici 2.05. Detail s erbem.

22. Malba v Ložnici je pokryta prachem a prasklinami 2.05.

23. Rekonstrukce malovaného iluzivního obložení v Jídelně 2.06.

24. Restaurovaná malba pod stropem v Jídelně 2.06.

25. Restaurovaná dekorativní malba v Jídelně 2.06 pod stropem a doplněná neutrální retuší.

26. Restaurovaná dekorativní malba v Jídelně 2.06 pod stropem.

27. Restaurovaná dekorativní malba v Jídelně 2.06 pod stropem.

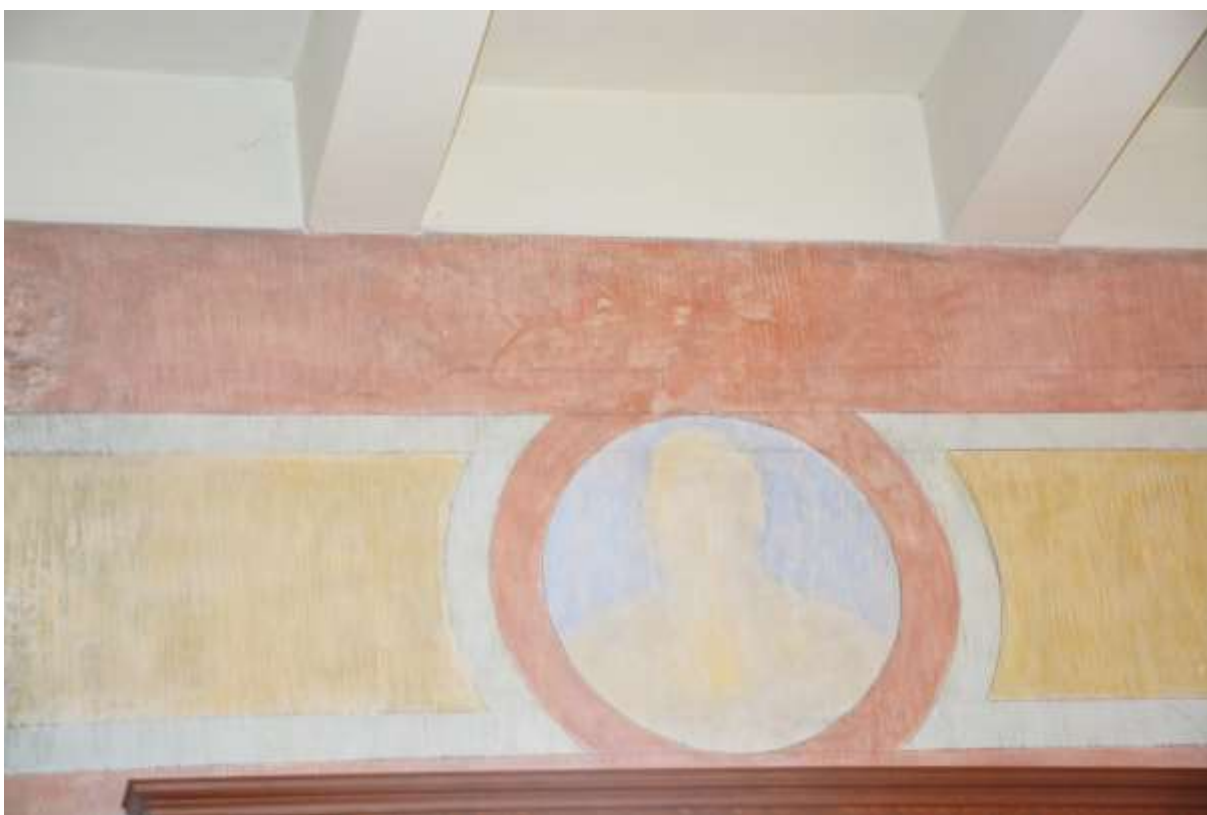
28. Restaurovaná dekorativní malba v Jídelně 2.06 pod stropem doplněná rekonstruovanou plochou.

29. Detail restaurované dekorativní malby v Jídelně 2.06 pod stropem.

30. Knihovna 2.08 s novým stropem a restaurovanou dekorativní malbou pod stropem nad okny. Malba je značně doplněna rekonstrukcemi.

31. Knihovna 2.08. Rekonstruovaná malba.

32. Knihovna 2.08. Stav restaurovaných maleb s dožilými retušemi.

33. Knihovna 2.08. Restaurovaná dekorativní malba pod stropem a doplněná neutrální retuší.

34. Místnost s názvem Knihovna 2.08. Restaurovaná dekorativní malba pod stropem doplněná rekonstrukcí pomocí šrafování plochy.

35. Místnost s motorkami ČEZ 2.09. Restaurovaná dekorativní malba pod stropem.

36. Místnost 2.08. Restaurovaná dekorativní malba pod stropem a doplněná neutrální retuší.

37. Místnost 2.08. Restaurovaná dekorativní malba pod stropem doplněná rekonstrukcí pomocí šrafování plochy.

38. Současný stav dekorativních maleb pod stropem ve Velké sále 2.10.

39. Místnost s motorkami ČEZ 2.09. Rekonstruovaná původní dekorativní malba pod stropem.

40. Místnost s motorkami ČEZ 2.09.

41. Současný stav dekorativních maleb pod stropem ve Velkém sále 2.10.

42. Poškozená malba ve Velkém sále 2.10.

43. Restaurované malby s doplněným záklopovým stropem 2.10.

44. Restaurovaná dekorativní malba ve Velkém sále 2.10.

45. Restaurované malby s rekonstrukcí nedochovaných maleb ve Velkém sále 2.10.

46. Rekonstrukce dekorativní malby ve Velkém sále 2.10.

47. Současný stav dekorativních maleb pod stropem ve Velkém sále 2.10.

48. Doplněná původní dekorativní malba ve Velkém sále 2.10.

49. Doplněná původní dekorativní malba ve Velkém sále 2.10.

50. Stav původního stropu a dekorativních maleb pod stropem ve Velkém sále 2.10.

51. Rekonstruovaná dekorativní malba se záklopovým stropem ve Velkém sále 2.10.

52. Lokální poškození záklopového stropu ve Velkém sále 2.10.

53. Původní strop ve Velkém sále 2.10.

54. Část původního stropu ve Velkém sále 2.10.

55. Stav původního stropu ve Velkém sále 2.10.

56. Sonda ve starém paláci 2.14 odhalila gotickou omítkou zčervenalou požárem. Důkaz, že hrad v neznámé době vyhořel.

Vzorová fotodokumentace pro návrh a realizaci iluzivní malby v m.č. 2.15

